

TAVOITTEENA MUUTOS

Rakenteellinen sosiaalityö vaikuttamistyönä

Lily Huuhtanen

Kandidaatin tutkielma

Avoin Yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2021

TIIVISTELMÄ

Tavoitteena muutos

Rakenteellinen sosiaalityö vaikuttamistyönä

Lily Huuhtanen

Kandidaatin tutkielma

Avoin yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2021

28 sivua

Työssäni paneudun rakenteelliseen sosiaalityöhön vaikuttamistyönä valitsemani tutkimusaineiston pohjalta. Tutkin työssä myös sosiaalialan ja julkisuuden välistä suhdetta, sillä julkisuus on yleinen toimintaympäristö rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyön toteuttamiselle. Tutkimuskysymykseni on minkälaista rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyö on? Ja missä kontekstissa rakenteellinen sosiaalityö näyttäytyy julkisuudessa?

Työni keskeiset käsitteet ovat vaikuttamistyö ja rakenteellinen sosiaalityö. Rakenteellisen sosiaalityön tehtävänä on muuan muassa tuoda yhteiskunnan epäkohtia esiin julkiseen keskusteluun ja päätöksentekijöille sekä tavoitella muutosta. Vaikuttamisen käsite sosiaalialan kontekstissa on monisyinen, joka usein liitetään asiakastyöhön ja asiakastilanteeseen vaikuttamisena. Tarkastelen aihetta tutkimukseen perustuviin tieteellisten tekstien pohjalta, jotka käsittelevät sosiaalityön käytäntöjä, rakenteellista sosiaalityötä ja mediavaikuttamista.

Katsauksen tulosten perusteella rakenteellista sosiaalityön vaikuttamistyötä tehdään eri toimintaympäristöissä monipuolisesti ja se koetaan tärkeäksi, mutta sitä ei tehdä tarpeeksi. Vaikuttamistyötä tehdään toiminnan kautta paikallisesti vaikuttamalla asuinalueiden palvelurakenteisiin, sitä voidaan tehdä myös suoraan mediassa, mutta myös laatimalla kampanjoita ammattiliittojen kanssa. Sosiaalityön ja julkisuuden välinen suhde on jännitteinen; sosiaalialan ammattilaiset kokevat taitamattomuutta, eivätkä näyttäydy vapaaehtoisesti julkisuudessa koulutuksen puutteesta tai pelkona että joutuu leimatuksi. Julkisuudessa toimimiseen kaivataan lisäkoulutusta sekä vuorovaikutteisempaa dialogia median kanssa. Ehdotuksena olisi, että median edustajat voisivat perehtyä myös sosiaalialaan koulutusten avulla. Ammattiliitot nähtiin myös keskeisenä tekijänä mediassa toimimisen tukena.

Asiasanat: sosiaalityö, rakenteellinen sosiaalityö, vaikuttamistyö, mediavaikuttaminen

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	4
2 TEORIATAUSTA, AIHEEN RAJAUS JA KESKEISET KÄSITTEET	6
2.1 Rakenteellinen sosiaalityö epäkohtiin puuttujana	7
2.2 Sosiaalityön vaikuttamistyö ja tiedontuotanto	9
2.3 Sosiaalityö julkisuudessa	10
3 KIRJALLISUUSKATSAUS	12
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimusaineiston valinta	12
3.2 Lähteiden haku	13
3.3 Tutkimusaineisto	13
4 RAKENTEELLINEN SOSIAALITYÖ VAIKUTTAMISTYÖNÄ	16
4.1 Rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyön tavoitteet ja toimintatavat	16
4.1.1 Ennaltaehkäisy ja vastuun osoittaminen	17
4.1.2 Oikeudenmukaisuuden jakaminen	18
4.1.3 Maineen luonti	19
4.2 Rakenteellisen sosiaalityön toimintakenttä julkisuudessa	20
4.3 Rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyön esteet ja keinot	21
5 POHDINTA	24
6 LÄHTEET	27

1 JOHDANTO

Tutkin tässä kirjallisuuskatsauksessa rakenteellista sosiaalityötä sosiaalityön vaikuttamistyön näkökulmasta. Rakenteellinen sosiaalityö on monitahoinen sosiaalityön työmuoto, jonka toimintoja on esimerkiksi heikompiosaisten asianajo, sosiaalinen raportointi, ja mediassa vaikuttaminen. Tutkimuksen lähtöajatus on, että rakenteellisen sosiaalityön yhteiskunnallinen merkitys on erityisen tärkeä, sillä sen avulla voidaan tuoda yhteiskunnan epäkohtia esiin ja vaikuttaa yhteiskunnan rakenteisiin ja sosiaalipalveluihin. Sosiaalityöntekijöillä on arvokasta tietoa sosiaalisista ilmiöistä ja ongelmista, jonka hyödyntäminen on järkevää. Kansalliset ja globaalit poliittiset ja ideologiset muutokset ovat muokanneet yhteiskuntaamme yhä yksilökeskeisempään suuntaan. Tämä vaikuttaa sosiaalipoliittikkaan ja hyvinvoinnin jakautumiseen, mikä vahvistaa rakenteellisen sosiaalityön kasvavaa tarvetta puolustaakseen heikoimpien asemaa ja ajaen heidän asioita. (Pohjola, Laitinen ja Seppänen 2015, 10.)

Valitsin tämän aiheen, sillä minua kiinnostaa sosiaalipoliittiset kysymykset ja poliittisten päätösten vaikutukset ihmisissä ja hyvinvointivaltion palvelurakenteissa. Rakenteellinen sosiaalityö on sosiaalityön vaikuttamiskeino sosiaalipoliittiseen päätöksentekoon. Edellisessä työpaikassani sosiaalityöntekijöiden rinnalla työskenteli erityissosiaalityöntekijöitä, joiden pääasiallinen työtehtävä oli rakenteellisen sosiaalityön toteuttaminen. Pohdin, vaatiiko rakenteellisen sosiaalityön toteuttaminen jotain erityisosaamista? Oma käsitykseni rakenteellisen sosiaalityön toteutumisesta nojautuu siihen, että sitä ei toteuteta tarpeeksi tai sitä ei osata nimetä. Perehtymäni tutkimuskirjallisuuden mukaan, rakenteellista sosiaalityötä toteutetaan vähän sosiaalityön kentällä (mm. Pohjola 2011, 213, Mendes ym. 2015, 518). Halusin perehtyä asiaan syvemmin ja saada kokonaiskuvan aiheesta.

Tutkimustehtäväni on selvittää, mitä rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyö on. Olen valinnut tutkittavaksi viisi tieteellistä artikkelia, jotka käsittelevät sosiaalityötä, rakenteellista sosiaalityötä, mediaa rakenteellisen sosiaalityön välineenä ja sosiaalityön julkisuuskuvaa. Tarkastelen aihetta julkisuuden näkökulmasta, sillä sosiaalityön vaikuttamistyö rakenteellisen sosiaalityön viitekehysessä tapahtuu usein julkisuudessa. Sosiaalityö on julkista viranomaistyötä julkisella sektorilla, mikä asettaa sille tiettyjä vaatimuksia, joita tuon esille myös työssä. Työssä pohditaan myös vaikuttamistyön toteuttamisen esteitä ja keinoja.

Tarkemmat tutkimuskysymykseni ovat *Minkälaista rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistytön? Missä kontekstissa rakenteellinen sosiaalityö näyttäytyy julkisuudessa?*

Johdannon jälkeen, toisessa luvussa, käsittelen keskeisiä käsitteitä ja teoriataustaa sosiaalityön kontekstissa. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimustehtävää ja aiheen rajausta, aineistonkeruumenetelmiä, valitsemaani tutkimusaineistoa ja perusteluja aineiston valinnalle. Neljännessä luvussa tuon esille tutkimusaineiston keskeisiä havaintoja, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin. Pohdinta-luvussa nivon yhteen aineistosta nousseita teemoja ja pohdin niiden merkittävyyttä sosiaalityön ja yhteiskunnan näkökulmasta. Lopuksi käyn työskentelyprosessia läpi, sen onnistumisia ja kehittämiskohteita.

2 TEORIATAUSTA, AIHEEN RAJAUS JA KESKEISET KÄSITTEET

Kirjallisuuskautasauksen teoreettinen tausta pohjautuu rakenteellisen sosiaalityön orientaatioperustaan, joka sisältää muun muassa osallistumisen, osallistamisen, valtaistamisen, kriittisen sosiaalityön ja oikeudenmukaisuuden teoriaperinteitä. (Pohjola 2015, 26.) Käsittelen tässä kappaleessa rakenteellista sosiaalityötä ja työssä käytettyjä keskeisiä käsitteitä; vaikuttamistyö, tiedon tuotanto ja media. Nostan esiin myös sosiaalityön ja julkisuuden välisen suhteen, sillä vaikuttamistyön toimintakenttänä toimii yleensä julkisen keskustelun areenat. (Hämäläinen 2015, 77). Pohdin kappaleen lopuksi sosiaalityön ammattietiikkaan liittyvää vaitiolovelvollisuutta, jonka näen tavallaan julkisuuden vastakohtana. Vaitiolovelvollisuus korostaa sosiaalityön asiakkaiden haavoittuvaa asemaa ja suojelun tarvetta heitä ja heidän yksityisyyttään kohtaan.

En tarkastele työssäni rakenteellisen sosiaalityön kaikkia menetelmiä aiheen rajaamiseksi. Näitä menetelmiä on esimerkiksi sosiaalinen raportointi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021). Sosiaalista raportointia ei käsitellä tutkimusaineistossani, ja tässä kirjallisuuskatsauksessa kiinnostukseni liittyy rakenteellisen sosiaalityöhön muihin tehtäväalueisiin. Rajaan sosiaalityöhön liittyvää julkisuutta niin, että käsittelen julkisuutta sosiaalityön vaikuttamistyön kautta, jolloin rajaan pois muun muassa organisaatiotiedottamisen, mikä sisältää esimerkiksi yleisen palveluista tiedottamisen, jolla ei ole tavoitteena vaikuttaa, eikä sillä ole muutospyrkimystä.

Vaikuttaminen sosiaalityön kontekstissa yhdistetään yleensä asiakastyössä tapahtuvaan yksilön tilanteeseen vaikuttamiseen eikä niinkään yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Vaikuttaminen liitetään nykypäivän uusliberalistiseen puheeseen vaikuttavuusmittareista ja näytön tarpeeseen tuloskeskeisessä yhteiskunnassa. (Kivipelto ja Saikkonen 2013, 314 sekä Satka, Pohjola ja Rajavaara 2003, 17). Rajaan vaikuttamisen käsitettä, niin että käsittelen sitä yhteiskunnallisena vaikuttamistyönä enkä sosiaalityön asiakastyössä tapahtuvaan yksilön vaikuttamisena.

2.1 Rakenteellinen sosiaalityö epäkohtiin puuttujana

Rakenteellinen sosiaalityö on osa sosiaalityön tehtävää, jota tehdään asiakastyön rinnalla. Sosiaalityön ja rakenteellisen sosiaalityön määritelmät nivoutuvat tiiviisti yhteen ja osittain menevät päällekkäin kuten kansainvälisen sosiaalityöntekijöiden järjestön, IFSW:n sosiaalityön määritelmässä. Siinä kuvaillaan sosiaalityötä muutostyöksi, joka sitouttaa rakenteita vastaamaan yhteiskunnan epäkohtiin ja lisäämään hyvinvointia. (International Federation of Social Work 2021.) Kuvaus voisi yhtä hyvin olla rakenteellisen sosiaalityön määritelmästä. Anneli Pohjola (2015), joka on perehtynyt rakenteellisen sosiaalityön asiantuntija, liittää rakenteellisen sosiaalityön käsitteen muutokseen. Muutoksella Pohjola viittaa yhteiskunnan rakenteiden muutokseen yhteiskunnallisten epäkohtien korjaamiseksi. (Pohjola 2015, 20.) Myös Bob Mullaly (2007) tuo esiin, että sosiaalityön ja rakenteellisen sosiaalityön käytäntöjä ei voi erottaa, sillä ne ovat kaikki yhteydessä toisiinsa, sillä ne ovat toiminnallisesti toisiinsa kietoutuneita ja vahvistavat toisiaan. (Mullaly 2007, 289).

Rakenteellista sosiaalityötä on toteutettu vuosikymmeniä ja jopa sosiaalityön uranuurtajat, Jane Addams ja Mary Richmond, 1900-luvun alkupuolella painottivat sosiaalisten epäkohtien esiin tuomista ja tiedon välittämistä päätöksentekijöille. Rakenteellisen sosiaalityön idea on siis ollut olemassa sosiaalityön profession alusta lähtien, mutta sitä on kutsuttu eri nimillä. Rakenteellisen sosiaalityön käsite kehittyi 1970-luvulla, jolloin vallalla oli radikaali sosiaalityön liike, johon kuului vahvasti kriittisyyden ja oikeudenmukaisuuden suuntaukset. (Pohjola 2011, 209.) Pohjola, Laitinen ja Seppälä (2015) kuvaavat rakenteellisen sosiaalityön syntymistä yhteiskunnallisten muutosten, kuten eriarvoisuuden lisääntymisen, palveluyhteiskunnan markkinakeskeisyyden ja sosiaalityön tulos- ja selontekovelvollisuuksien lisääntymisen seurauksena. Pohjola kutsuu tätä ajanjaksoa hyvinvointivaltion murrokseksi. (Mt. 10).

Rakenteellinen sosiaalityö on englanniksi structural social work. Kanadalainen professori Bob Mullaly (2007) on kirjoittanut rakenteellista sosiaalityöstä laajan ja kattavan teoksen, josta on julkaistu useampi painos, mikä kuvastaa sen merkittävyyttä aiheena sosiaalityössä. (Pohjola 2011, 209, Mullaly 2007). Tutkimusaineistossa käytettiin myös termiä Social Action, kun tutkittiin sosiaalityöntekijöiden vaikuttamista kampanjoinnin avulla. Sitä kuvailtiin rakenteelliseksi sosiaalityöksi, mutta sen ero on, että social action- toiminnan toteuttaja voi olla muukin kuin sosiaalityöntekijä. Tätä voidaan kutsua myös aktivismiksi.

(Mendes 2015, 517). Aktivismissa kuin myös rakenteellisessa sosiaalityössä tavoitellaan muutosta, joka vaatii Pohjolan mukaan sen, että on kriittinen nykyiselle todellisuudelle. (Pohjola 2015, 17).

Rakenteellinen sosiaalityö on tärkeä työmuoto sosiaalityössä, sen tärkeyttä kuvaa myös sen lainsäädännöllinen asema. Se on määritelty sosiaalihuoltolain (2014/1301) 7.§:ssa yhdeksi sosiaalityön työmuodoksi. Se määrittellään asiakastyöstä saadun tiedon tuottamiseksi, tämä tieto rakentuu asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä ja palvelujen vaikutuksista. Sen lisäksi toimenpidesuunnitelmat ja -ehdotukset sosiaalisten ongelmien ehkäisyyn ja korjaamiseen on myös mainittu rakenteellisen sosiaalityön tehtäviksi lakipykälässä. Tämän lisäksi sosiaalihuollon asiantuntemuksen esiintuominen kunnan palvelusuunnittelussa sekä yhteistyö yksityisen ja 3.sektorin palveluntuottajien kanssa palvelujen kehittämiseksi on sosiaalihuoltolain (2014/1301) mukaan rakenteellista sosiaalityötä.

Tiedon tuotanto ja yhteiskunnallinen analysointi, ratkaisujen kehittäminen ja yhteistyö palvelujen kehittämiseksi ovat siis sosiaalihuoltolain (2014/1301) mukaan keskeisiä elementtejä rakenteellisessa sosiaalityössä. Laki antaa kuvan rakenteellisesta sosiaalityöstä aktiivisena ja valtiota palvelevana toimintana kun taas muissa teoksissa, jossa kuvataan rakenteellista sosiaalityötä, se on kriittistä toimintaa, missä nostetaan esille yhteiskunnallisia epäkohtia. Pohjola (2015) esimerkiksi jakaa rakenteellisen sosiaalityön kahteen osioon; se toisaalta pyrkii parantamaan heikoimmassa asemassa olevien asemaa, mutta myös muuttamaan yhteiskunnan rakenteita. (Pohjola ym. 2015, 10). Rakenteisiin vaikuttaminen ei suoranaisesti tule esiin lakipykälässä, mikä ei ole yllättävää, sillä ei voi odottaa, että valtio rohkaisee rakenteiden puuttumiseen, sillä se myöntäisi lainsäätäjien luomien rakenteiden virheellisyyden. Rakenteellisen sosiaalityön määritelmässä on huomioitava, että määritelmässä on sävyeroja.

Rakenteellisen sosiaalityön määritelmässä toistuu sanat muutos ja kriittisyys. Muutostarve ja kriittisyys viittaavat yhteiskunnallisiin epäkohtiin, joihin pyritään vaikuttamaan. Sosiaalityöntekijä näkee näitä epäkohtia jatkuvasti sosiaalityön yksilötyössä, joista hänelle kertyy arvokasta tietoa. Muutoksen aikaansaamiseksi Pohjola (2011) tähdentääkin, että pelkkä yksilökohtainen asiakastyö ei ole sosiaalisesti kestävä. Yksilökohtaisen sosiaalityön

rinnalla on välttämätöntä olla rakenteellista sosiaalityötä, jotta ongelmien syntyyn pystytään vaikuttamaan. (Pohjola 2011, 208.)

2.2 Sosiaalityön vaikuttamistyö ja tiedontuotanto

Sosiaalityö on vaikuttamistyötä, joka ensisijaisesti viittaa asiakkaan tilanteeseen vaikuttamisena. Sosiaalityössä vaikuttaminen voi myös tarkoittaa sosiaalipalveluihin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin vaikuttamista, jota kutsutaan myös rakenteelliseksi sosiaalityöksi. Sosiaalityö ja vaikuttaminen- teoksen johdannossa teoksen toimittajat kuvaavat, että 1970-luvulle asti yhteiskunnallinen vaikuttamistyö ei ollut osa sosiaalityötä ja sosiaalityöntekijä nähtiin pelkästään passiivisena kunnassa toimivana virkamiehenä. Sitten ymmärrettiin, että pelkästään asiakkaan tilanteen parantaminen ei poistanut rakenteellisia virheitä, jotka aiheuttivat näitä ongelmia asiakkaissa. Nähtiin, että sosiaalityöntekijöillä on paljon arvokasta tietoa, jonka välittäminen voisi vaikuttaa laajemmin yhteiskunna epäkohtiin. Näin voitaisiin ennaltaehkäistä sosiaalisia ongelmia ja saada pysyvää parannusta asiakkaiden tilanteisiin. (Satka, Pohjola ja Rajavaara 2003, 15.)

Sosiaalityön vaikuttamisen toimintakenttä on monipuolinen, kuten tutkimusartikkeleissa tulee ilmi, sitä voidaan tehdä median välityksellä, paikallistasolla ja laajemmissa kansallisissa kampanjoinneissa. Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseksi tarvitaan siis tietoa. Anneli Pohjola (2011) jakaa rakenteellisen sosiaalityön neljään tehtäväalueeseen: inkluusiotyö, strateginen työ, tietotyö ja oikeudenmukaisuustyö. Pohjola määrittelee tietotyön tiedon tuottamiseksi asiakkaiden elinolosuhteista, sosiaalipalveluista ja muista hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Pohjola (2011) korostaa, että tietotyöhön sisältyy tiedon tuottamisen lisäksi yhtä merkittävänä julkisuustyö, missä tieto välitetään päättäjille yhteiskunnallista päätöksentekoa varten. (mt., 216-220.)

Hämäläinen (2015) pohtii rakenteellista sosiaalityötä käsittelevässä artikkelissaan tiedon tuotannon yhteyttä rakenteelliseen sosiaalityöhön. Tieto ja tiedontuotanto ovat perusedellytyksiä rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiselle. (mm. Hämäläinen 2015, 83 ja Tiitinen 2016, 437). Rakenteellisen sosiaalityön tuottaman tiedon tulee puhua asiakkaan kuin myös laajemmin yhteiskunnallisten muutosten puolesta. Hämäläinen (2015) toteaa, että tiedontuotanto on sosiaalityön yhteiskunnallinen tehtävä. Tiedon tuotannolla pyritään yleensä

vaikuttamaan sosiaalihuollon palvelurakenteeseen, mutta myös sosiaaliturvapolitiikkaan laajemmassa mittakaavassa. (mt., 64.) Sosiaalityöntekijöillä on mahdollisuus nähdä yhteiskunnallisten muutosten seurauksia (Närhi 2005, 58), joka on arvokasta tietoa paikallispolitiikan tekemistä varten.

2.3 Sosiaalityö julkisuudessa

Määritän työssäni julkisuuden käsitteen yhteiskuntateoreettisesta näkökulmasta abstraktiksi käsitteeksi, joka viittaa julkiseen toimintaan, läpinäkyvyyteen ja julkiseen keskusteluun (Karppinen ja Matikainen 2012, 3). Media on yksi julkisen keskustelun areena. Media on myös väline vaikuttamiselle, joka luo sille suuren yhteiskunnallisen vastuun. Kananoja, Niiranen ja Jokiranta (2008) kunnallispolitiikkaa käsittelevässä teoksessa toteavat, että media on myös merkitysten luoja ja tulkitsija ja se voi myös olla kulttuurisen tilan luoja. He korostavat, että on tärkeää, että sosiaalialan työntekijöillä on avoin väylä mediaan, jotta he voivat tuoda julkiseen keskusteluun tärkeitä sosiaalipoliittisia teemoja. (mt. 210, 211.)

Median ja sosiaalityön kohtaaminen paikantuu yleensä tragedian uutisoinnissa, missä uhri tai omainen on ollut sosiaalihuollon asiakkaana. Mediassa saatetaan puida, olisiko yhteiskunnan tukiverkko voinut tehdä jotain toisin tapauksen ehkäisemiseksi. Keskustelu on tärkeää sillä tällöin palveluihin kiinnitetään huomiota ja palveluihin saatetaan lisätä resursseja. Toisinaan mediassa saatetaan käydä julmaakin keskustelua tapauksen syyllisten löytämiseksi, esimerkiksi sosiaalihuollosta. On myös huomioitavaa, että median murroksen myötä ihmisten elämät ovat entistä julkisempia ja sosiaalisen median kanavia käytetään uutislähteinä, jolloin sosiaalihuollon tapaukset ovat entistä. (Jaakkola 2007, 6-7.)

Sosiaalityön esiintyminen mediassa on harvinaista, mutta ei täysin tavatonta. Suomessa sosiaalityön mediavaikuttamista on tutkittu vähän ja aiheesta löytyy pääosin pro gradun tasoisia tutkielmia (Hämäläinen 2015, 77, mm. Pyykkö 2020, Kallioinen 2019). Mediassa toimimisessa on tehty sosiaalialan ammattilaisille oppaita, esimerkiksi lastensuojelussa, joka todennäköisesti on saanut eniten median huomiota sosiaalityön alueista. (Jaakkola 2013.)

Sosiaalityöllä on ristiriitainen suhde julkisuuteen. Juhila (2009) kuvaa suhdetta seuraavasti; sosiaalityö on julkihallinnollista ja sitä säätelee monet lait ja asetukset, tällöin siihen pätee

selontekovelvollisuus. Sosiaalityötä ohjaa myös ammattiliiton laatimat ammattieettiset ohjeistukset, jotka asettavat tiettyjä odotuksia sosiaalityötä kohtaan. Toisaalta sosiaalityötä tekevää sitoo vaitiolovelvollisuus, jolloin asiakastyötä ei voi avata muille. Tämä osaltaan aiheuttaa tietynlaisen ristiriidan, joka asettaa haasteita sosiaalityön toteuttajalle. (Juhila 2009, 299.) Se tekee työstä haastavaa ja mielenkiintoista. Haastavaksi tilanteen tekee sen myös, että medialla on vapaat kädet toimittaa uutisia sosiaalityöhön liittyvistä tapauksista, joihin sosiaalityön edustajat ei voi kommentoida tai oikaista vääriä tietoja salassapitovelvollisuuden takia.

3 KIRJALLISUUSKATSAUS

Tämä työ on kirjallisuuteen perustuva tutkielma, jota kutsutaan kirjallisuuskatsaukseksi. Salminen (2011) määrittelee kirjallisuuskatsauksen tieteellinen kirjoitukseksi, jonka tavoitteena on kerätä tieteellisiä tutkimuksia valitsemasta teemasta ja tehdä niistä yhteenvetoa. Kirjallisuuskatsauksia on monenlaisia, Salminen(2011) jakaa kirjallisuuskatsauksen kolmeen eri tyyppiin; kuvailevaan, systemaattiseen ja meta-analyysiin. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on tyypeistä yleisin, jota ei sido mentelmäsidonnaiset aineistonvalintakriteerit. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa aineisto voi myös olla laaja. (Salminen 2011, 6.) Kysh (2021) taas vertaa kahta kirjallisuuskatsauksen tyyppiä; kirjallisuuskatsaus ja systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Kysh (2021) tuo esille, että systemaattisessa katsauksessa luodaan uutta tietoa, jonka tarkoituksena on tukea käytännön työtä. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa pyritään myös vastaamaan tarkkaan tutkimuskysymykseen ja luomaan uutta tietoa. (Kysh 2021.) Kirjallisuuskatsaus on siis ikään kuin esitelmä tietyn aiheen tutkimuksesta ja tässä työssä käytän sen laajaa määritelmää; Kyshin kuvauksen mukaan tämä ei ole systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja Salmisen jaon mukaan tämä työ on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, sillä se on ilman tarkkoja kriteerejä aineistonkeruulle tai tutkimusmenetelmille.

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimusaineiston valinta

Tutkimustehtävänäni on selvittää, mitä sosiaaliryöön vaikuttamistyö on. Tarkemmat tutkimuskysymykseni ovat *Minkälaista rakenteellisen sosiaaliryöön vaikuttamistyö on? Missä kontekstissa rakenteellinen sosiaaliryö näyttöytyy julkisuudessa?* Haen näihin kysymyksiin vastauksia 5 tutkimukseen pohjautuvasta vertaisarvioidusta artikkelista.

Kolme artikkelia on suomalaisia, yksi on Uusi-Seelannista ja yksi Australiasta. Valitsin ulkomaisia artikkeleita työhön, jotta aiheesta saisi laajemman ja monitahoisen kuvan, sillä Suomessa julkisuutta ja sosiaaliryötä sekä rakenteellista sosiaaliryötä on tutkittu verrattain vähän. Havaitsin, että lähdekirjallisuudessa toistuu samoja nimiä ja Laura Tiitinen on kirjoittanut kaksi valitsemistani artikkeleista, mikä osoittaa aiheen vähäisen tutkimuksen kotimaassa.

Kahdessa artikkelissa kuvataan sosiaalityöntekijöiden toimintaa vaikuttajina (Närhi 2005 ja Mendes ym. 2015). Julkisuudessa toimimisen perusteluja ja esteitä käsiteltiin kahdessa artikkelissa ja keinoja julkisuudessa toimimisen edistämiseksi pohdittiin Tiitisen (2018) ja Staniforthin ym. (2021) artikkeleissa. Sosiaalityön mainetta ja julkisuuskuvaa käsiteltiin useissa artikkeleissa. Artikkelien eri tulokulmat teemaan olivat perusteltuja, jotta aiheesta saisi mahdollisimman kattavan käsityksen.

3.2 Lähteiden haku

Hain tieteellisiä artikkeleita suomalaisesta tieteenlehdet -tietokannasta, journal.fi, sekä kansainvälisestä Sage Journals-tietokannasta. Teorian taustalähteitä hain Jyväskylän yliopiston kirjaston JYKDOK-tietokannasta ja Helsingin yliopiston kirjaston Helka finna-tietokannasta. Lisäksi käytin Google Scholar-hakukonetta. Hakusanoina käytin rakenteellinen sosiaalityö, mediavaikuttaminen, vaikuttaminen, tiedontuotanto ja sosiaalityö, sosiaalityö. Suomalainen tutkimus mediaan ja sosiaalityöhön liittyen on vähäistä ja hakusanoja käyttäessäni, Laura Tiitisen ja Katri Närhen työt tulivat usein esille, joten laajensin hakua ulkomaiseen tutkimukseen. Ulkomaisia lähteitä hain yllämainittujen tietokantojen lisäksi Sage Journals-tietokannasta. Englanninkielisiä lähteitä hakiessani käytin hakusanoina social work, advocacy in social work, critical social work, structural social work ja activism.

3.3 Tutkimusaineisto

Työhöni valikoitui 5 empiirisiin tutkimuksiin perustuvaa artikkelia. Esittelen lyhyesti artikkelien sisältöä ja neljännessä luvussa käsittelen artikkeleista nousseita teemoja tarkemmin ja peilaan niitä aiempiin teorioihin ja tutkimuksiin.

1. *Laura Tiitinen ja Sanna Lähteinen 2015: Julkisen viestinnän tavoitteet rakenteellisessa sosiaalityössä.*

Laura Tiitinen ja Sanna Lähteinen (2015) tutkivat sosiaalityön julkisen viestinnän keinoja ja mitä sosiaalityön ammattilaiset tavoittelevat julkisella viestinnällä. Aineisto koostuu 15 sosiaalialan ammattihenkilön haastattelusta, jotka ovat käyttäneet julkista viestintää yhteiskunnallisiin muutospyrkimyksiin omassa työssään. Tässä artikkelissa käsiteltiin yhteiskunnalliseen muutospyrkimykseen liittyvää toimintaa, jota Tiitinen ja Lähteinen (2015) kutsuivat rakenteelliseksi sosiaalityöksi. (Tiitinen ja Lähteinen 2015.)

2. Kati Närhi 2005: Sosiaalityöntekijät paikallisen tason vaikuttajina

Kati Närhi (2005) tarkastelee artikkelissaan sosiaalityöntekijöiden toimintatapoja ja rooleja paikallistason vaikuttajina. Närhi kuvaa vaikuttamiseen pyrkivää sosiaalityötä rakenteelliseksi sosiaalityöksi. Artikkelin perustuu laajempaan toimintatutkimukseen, missä selvitettiin sosiaalityöntekijöiden keinoja paikallistason vaikuttamiseen syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja ekososiaalisten kestävien elinympäristöjen kehittämiseksi. (Närhi 2015.)

3. Laura Tiitinen 2018: Sosiaalialan mediavaikuttaminen hiljaisuuden kulttuurin murtajana?

Laura Tiitisen(2018) artikkeli käsittelee sosiaalialan mediavaikuttamisen esteitä. Artikkelin liittyy laajempaan Tiitisen sosiaalialan mediavaikuttamista koskevaan tutkimukseen. Aiemmissä tutkimuksissa Tiitinen on selvittänyt julkisuudessa toimimisen motiiveja ja työnantajan sanelemia esteitä tälle. Tässä artikkelissa Tiitinen keskittyy sosiaalityöntekijöiden omaan näkemykseen koetuista esteistä. Tiitinen haastatteli 19 sosiaalialan työntekijää, jotka toimivat kunnallisessa sosiaalityössä ja jotka olivat toimineet julkisuudessa työnsä takia. Tiitinen kuvaa tutkimuksessaan, että sosiaalialan mediavaikuttamisen tavoite on yhteiskunnallinen muutos, jota Tiitinen myös kutsuu rakenteelliseksi sosiaalityöksi. (Tiitinen 2018.)

4. *Philip Mendes, Samone McCurdy, Kandie Allen-Kelly, Karl Charikar ja Kate Incerti 2015: Integrating professional social work identity and social justice advocacy: An analysis of the Australian campaign to restore Medicare rebates for accredited mental health social workers*

Neljännessä artikkelissa tarkastellaan sosiaalityöntekijöiden taitoja, motiiveja ja onnistumisia sosiaalityön asianajokampanjassa sekä yleisesti sosiaalityön ammatillista identiteettiä. Mendes ym. (2015) tutkivat Australiassa tehtyä kampanjaa, jossa sosiaalityöntekijät käyttivät julkista mediaa oman työn puolustamiseksi ja asiakkaiden palveluiden turvaamiseksi. (Mendes ym. 2015.)

5. *Barbara Staniforth, Slade C Dellow and Catherine Scheffer 2021: What creates the public's impression of social work and how can we improve it?*

Viimeisessä artikkelissa käsitellään Barbara Staniforthin ym. (2021) tekemää sosiaalityön julkisuuskuvaan liittyvää tutkimusta Aucklandin Yliopistossa Uudessa Seelannissa. Tutkimuksessa haluttiin selvittää sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä, miten sosiaalityön negatiivista julkisuuskuva voitaisiin muuttaa ja mikä sosiaalityöntekijöiden oma näkemys julkisuuskuvastaan on. Tutkimuksessa haastateltiin 15 sosiaalialan työntekijää. Tulokset käsiteltiin aineistolähtöisesti teemoitellen. Artikkelissa haastattelut sosiaalialan ammattilaiset perustelevat myös mitkä asiat vaikuttavat näiden käsitysten syntyyn. (Staniforth ym.2021)

4 RAKENTEELLINEN SOSIAALITYÖ VAIKUTTAMISTYÖNÄ

Tässä kappaleessa käsittelen tutkimusaineistosta nousseita tuloksia ja analysoin niitä *teemoittelemalla*. Eskola ja Suoranta (1998) kuvaavat teemoittelun prosessia niin, että ensin tutkija perehtyy aineistoon, tässä tapauksessa valitsemiini tutkimusaineistoihin, sitten aineistoista kerätään keskeisimmät tutkimustehtävää havainnollistavat teemat. Teemojen esiintyvyyttä eri aineistoissa vertaillaan keskenään, jonka jälkeen teemoista tehdään johtopäätöksiä ja pohditaan ja peilataan tuloksia aiempiin tutkimuksiin sekä teoriaan. (Eskola ja Suoranta 1998, 125.)

Tutkimuskysymykseni ovat: *Minkälaista rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyö on? Missä kontekstissa rakenteellinen sosiaalityö näyttäytyy julkisuudessa?* Aineistoista nousi kolme pääteemaa, jotka nimesin seuraavasti: rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyön tavoitteet ja toimintatavat, toimintaympäristö ja esteet sekä keinot. Olen jaotellut tavoitteet ja toimintatavat vielä alaryhmiin. Toimintaympäristöä käsittelevässä kappaleessa tarkastelen sosiaalityön vaikuttamistyön toimintakenttää, esteissä ja keinoissa tuon esille julkisuudessa toimimisen haasteita, mutta myös keinoja ja ratkaisuja toiminnan edistämiseksi.

4.1 Rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyön tavoitteet ja toimintatavat

Aineistoissa kuvailtu vaikuttaminen sosiaalityöntekijöiden toimesta oli monipuolista ja edistyksellistä. Sosiaalityöntekijät olivat toimineet vaikuttajina julkisuudessa radio- ja tv-haastatteluissa, kirjoittaneet mielipidekirjoituksia ja käyttäneet sosiaalista mediaa. Näissä vaikuttamisen muodoissa on kyseessä yleensä tiedon välittäminen. Närhen (2005) mukaan toiminta on myös yksi vaikuttamisen keino. Närhi (2005) tutki sosiaalityöntekijöiden paikallisvaikuttamista ja hän toteaa, että pelkkä kunnallispolitiikkaan pyrkivä vaikuttaminen ei riitä muutokseen vaan tämän lisäksi vaaditaan toimintaa. Närhi (2005) jakaa sosiaalityöntekijöiden vaikuttamisen suoraan ja epäsuoraan vaikuttamiseen. Suorassa vaikuttamisessa sosiaalityöntekijät toimivat vaikuttajina esimerkiksi kirjoittamalla lehteen kirjoituksia. Epäsuorassa vaikuttamisessa sosiaalityöntekijät taas rohkaisivat ja ohjasivat

paikallisia vaikuttamaan alueen toimintaan. Sosiaalityöntekijät perustivat alueen oman sanomalehden, jota paikalliset rupesivat hallinnoimaan. (Närhi 2005, 64, 70-71.) Rohkaisemalla asukkaita vaikuttamaan itse omiin asioihin voidaan kutsua valtaistamiseksi. Valtaistamisen ajatuksena on nostaa asiakkaan omia voimavaroja esiin ja kannatella henkilöitä ja saada heidät ymmärtämään ottaa ohjat käsiin. Nyky-yhteiskunnan yksilökeskeisen lähestymistavan myötä valtaistaminen on tärkeä työkalu sosiaalityössä, jotta sosiaalihuollon asiakkaat voivat pitää puoliaan ja vaatia palveluja.

Tiitinen ja Lähteinen (2015) kuvaavat artikkelissaan sosiaalityöntekijöiden toimintaa julkisuudessa, niin että se on aktiivista, tavoitteellista ja tarkoituksenmukaista toimintaa, missä sosiaalityöntekijät käyttävät julkisuutta asioiden edistämiseksi. Tutkimuksessa jaoteltiin julkisuudessa toimimisen tavoitteet kolmeen pääluokkaan. Nämä olivat *ennaltaehkäisy ja vastuun osoittaminen, oikeudenmukaisuuden jakaminen ja maineen luominen*. (mt., 197.) Käytän tätä jaottelua työssäni vaikuttamistyön tavoitteiden ja toimintatapojen kuvailuun. Toimintatapojen kuvailulla vastaan samalla tutkimuskysymykseen minkälaista rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyö on. Käsittelen jokaista tavoitetta alla eritellen peilaamalla sitä tutkimusaineistoon ja lähdekirjallisuuteen.

4.1.1 Ennaltaehkäisy ja vastuun osoittaminen

Ennaltaehkäisyyn ja vastuun osoittamisen tavoitteella, sosiaalityöntekijät pyrkivät tuomaan tietoa sosiaalisista ilmiöistä ongelmien ennaltaehkäisemiseksi tai niiden hallitsemiseksi. Vastuun osoittamisella sosiaalityöntekijät halusivat osoittaa, että tietty taho oli vastuussa ongelmien ratkaisemisessa. Tiitinen ja Lähteinen (2015) toivat esimerkillä esiin, että tätä muotoa rakenteellisesta sosiaalityöstä käytettiin nuoriin liittyvien sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja kun haluttiin osoittaa (kasvatus)vastuuta nuorten vanhemmille. (mt., 198, 199.)

Ennaltaehkäisevänä rakenteellinen sosiaalityö on tiedon välittämistä ja kansalaisten valistamista mahdollisista riskeistä, mutta myös olemassa olevista yhteiskunnallisista epäkohdista. Tiedonvälittämisen perusajatuksena on, että kansalaisilta puuttuu tietoa sosiaalisista ilmiöistä ja ongelmista (Tiitinen ja Lähteinen 2015, 198). Ennaltaehkäisevä työ on epäilemättä tärkeä sosiaalityön menetelmä, mihin tulisi panostaa. Ennaltaehkäisevä työ

vaikuttaa olevan kuitenkin sosiaalityön ainainen päänvaiva, sillä sitä painotetaan kaikilla sosiaalityön kentillä, mutta se usein hautautuu kiireen ja asiakkaiden kriisitilanteiden alle. Sosiaalityöstä puhutaan usein “tulipalojen sammutteluna”, joka viittaa siihen, että sosiaalityössä ei ehditä hoitaa kuin akuutteja kriisejä. Sosiaalityön tarkoitus on tehdä itsensä tarpeettomaksi, mihin ennaltaehkäisevällä työllä voisi pyrkiä. Jos ennaltaehkäisevään rakenteelliseen sosiaalityöhön panostettaisiin enemmän, vähentäisi se yhteiskuntaa kuormittavia sosiaalisia ongelmia.

4.1.2 Oikeudenmukaisuuden jakaminen

Sosiaalisista ilmiöistä ja ongelmista tiedottaminen oli yleinen vaikuttamistyön menetelmä tutkimusaineistojen perusteella. Tiedottamisessa tavoitteena ennaltaehkäisemisen lisäksi oli myös *oikeudenmukaisuuden jakamisen* tavoite, joka näyttäytyi olemassa olevien sosiaalisten ongelmien, palvelujen järjestämishaasteiden ja yhteiskunnallisten epäkohtien nostamisena päätöksentekijöiden tietoon. Näin myös haluttiin osoittaa päätöksentekijöiden vastuuta kuten Mendesin ym. (2015) tutkimassa kampanjoinnissa, missä osoitettiin päätöksentekijöille vastuuta, mitä seurauksia palvelun lopettamisesta voi ilmetä. (mt., 524). Vastuun osoittaminen poliittisille päätöksentekijöille tai korkeammille virkamiehille välittää rakenteellisen sosiaalityön kriittistä luonnetta, johon rakenteellinen sosiaalityö perustuu. Pohjola (2015) kuvaa, että kriittisyys ja ymmärrys sosiaalisten ilmiöiden ja ongelmien yhteiskunnallisesta yhteydestä on keskeistä rakenteellista sosiaalityötä toteuttaessa. (mt., 22.)

Oikeudenmukaisuuden jakamisen tavoitteella tarkoitetaan myös asianajoa, joka on asiakkaiden puolesta puhumista tai palvelujärjestelmän tai tietyn palvelun puolustamista. (Tiitinen ja Lähteinen 2015, 200.) Asianajoa käsiteltiin myös Mendesin ym. (2015) tutkimuksessa, missä tutkittiin sosiaalityöntekijöiden julkista kampanjointia sosiaalityön säilyttämiseksi osana mielenterveystyötä. Mendes ym. (2015) tulkitsivat yhdeksi kampanjoinnin onnistumisen syyksi sen motiivin, joka oli asiakkaan tarpeesta syntynyt eikä sosiaalityöstä itsestään. Molemmissa tutkimuksissa päädyttiin siihen, että asianajossa oli lopulta kyse aina asiakkaan edusta, vaikka sosiaalityöntekijät olisivat puolustaneet palvelujärjestelmää. (Mendes ym. 2015, 527 ja Tiitinen ja Lähteinen 2015, 200.) Asiakkaan etu ja heikompiosaisen puolustaminen on ydinajatus rakenteellisessa sosiaalityössä. On huomioitava, että asianajon edellytyksenä on sosiaalityöntekijän ja asiakkaan yhteinen

ymmärrys muutoksen tarpeesta sekä asiakkaan luottamuksen saavuttaminen, jotta voidaan ajaa asiakkaan asioita.

4.1.3 Maineen luonti

Mendesin ym. (2015) kuvailemassa kampanjassa asiakkaan edun ajamisen lisäksi kampanjoinnissa oli myös kyse *maineen luonnista*, joka on Tiitisen ja Lähteisen (2015) kuvailema kolmas tavoite julkisuudessa toimimiselle. Kampanjoinnin päätavoitteena oli tuoda kansalaisten ja päätöksentekijöiden tietoon sosiaalityön ammattia. (mt., 524.) Maineen luonnilla tarkoitetaan sosiaalityöntekijöiden tiedon tuottamista ja pyrkimystä muuttaa yleistä käsitystä sosiaalipalveluista kuin myös asiakasryhmistä. Sosiaalipalvelujen toimintaperiaatteiden esittely ja oikaiseminen kuuluivat myös haastateltavien tehtäviin. (Tiitinen ja Lähteinen 2015, 204, 205). Pyrkimys muuttaa yleisiä käsityksiä sosiaalipalveluista kertoo, että sosiaalipalvelut ovat yleiselle väestölle varsin tuntematon kenttä. Huomionarvoista on se, että sosiaalipalvelut on yleensä tarkoitettu kaikille kansalaisille kriisin sattuessa. Sosiaalityö on siis marginaalista vaikkakin se on kaikille tarkoitettu, näin myös Juhila, Forsberg ja Roivainen (2007) totesivat sosiaalityön 1. Sosiaalityön vuosikirjan esipuheessa. (7). Tiitinen ja Lähteinen (2015) kuvasivat sosiaalityöntekijöiden maineen luonnissa olevan kyse myös asukkaiden ja päätöksentekijöiden julkisesta haastamisesta Not in my backyard-ilmion vastustamiselle. (mt., 207).

Maineen luonnin tavoitteeseen liittyy siis jo olemassa olevan oletetun sosiaalityön julkisuuskuvan muokkaaminen, mutta myös asiakasryhmien esiintuominen positiivisessa sävyssä ennakkoluulojen murtamiseksi. Sosiaalityön julkisuuskuvaa käsiteltiin monissa lähdeaineistoissa ja se todettiin monesti negatiiviseksi. Tiitinen (2018) tulkitsi sen olevan este julkisuudessa toimimiselle (mt., 177). Käsittelen tätä teemaa myöhemmin.

4.2 Rakenteellisen sosiaalityön toimintakenttä julkisuudessa

Aineistoissa käsiteltiin sosiaalityön tehtävää julkisuudessa ja sen toimintakenttää eri näkökulmista. Tiitinen ja Lähteinen (2015) toteavat, että voidakseen toimia julkisuudessa, toimijan tulee tuntea julkisuuden kenttä ja ymmärtää oma roolinsa tässä kentässä (mt., 207.) Närhi (2005) päätyi yhtäläiseen ajatukseen siitä, että roolin ja toimintakentän ymmärtäminen on edellytys vaikuttamisen onnistumiselle.

Tiitisen ja Lähteisen (2015) kuvaama julkisen rakenteellisen sosiaalityön toimintakentän ajatus perustuu Pierre Bourdieun kenttäteoriaan osana sosiaalisen pääoman teoriaa. (mt., 193.) Bourdieun teorian mukaan yhteiskunta koostuu erilaisista kentistä; jotka muodostuvat sosiaalisen pääoman käyttötarkoituksen perusteella. Kentillä on omat intressit, missä käytetään eri pääomia riippuen kentän ominaisuuksista. Näissä kentissä vallitsee hierarkia, joissa ihmiset käyttävät valtaa muihin nähden. Vallan määrä riippuu pääoman määrästä. (Hardy 2012, 231.) Tiitinen ja Lähteinen (2015) kuvaavat rakenteellista sosiaalityötä ja julkista viestintää tällaisiksi sosiaalisiksi kentiksi, joiden rajapinnassa syntyy julkisen rakenteellisen sosiaalityön kenttä. Tällä kentällä sosiaalityöntekijöiden pääomana on tieto ja ymmärrys sosiaalipalveluista ja ilmiöistä, ja sosiaalityöntekijät käyvät kamppailua tärkeänä pitamiensä asioiden puolesta muita olettamuksia ja julkista viestintää vastaan. (Tiitinen ja Lähteinen 2015, 193- 194.)

Närhi (2005) tutki paikallisen yhteisön asuinalueella sosiaalityön vaikuttamistyön toimintakenttänä. Närhi lähestyy aihetta tilallinen marginalisaatio- ilmiön kautta, missä tila on yhteydessä syrjäytymisprosesseihin tietyllä asuinalueella. Tähän ilmiöön liittyy paikkaidenteetti ja inklusion synty, jotka vaikuttavat syrjäytymiseen. Närhi painotti, että voidakseen vaikuttaa tietyn alueen syrjäytymisen ehkäisyyn, tulee sosiaalityöntekijöiden ymmärtää tilallinen marginalisaatio ja syrjäytymistekijät asuinalueella. (Närhi 2005, 58)

Närhen kuvaamassa tutkimuksessa sosiaalityöntekijän rooli ymmärtää syrjäytymisen prosessia paikkaidenteetin ja inklusion näkökulmasta oli merkittävää. Myös oma rooli vaikuttajana oli keskeistä. Sosiaalityöntekijän roolin pohdinnassa sosiaalityön ammattieettiset ohjeet ja viranomaisena lain määrittelemät velvollisuudet ovat keskeisessä asemassa. Roolin

ymmärtämisessä sosiaalityöntekijä ymmärtää oman viranomaisasemansa, johon sisältyy muun muassa vaitiolovelvollisuus asiakkaan asioissa.

4.3 Rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyön esteet ja keinot

Vaikuttamistyön toimintakenttänä media ja julkisen keskustelun areenat ovat kiistatta yleisin vaikuttamisen kanava, jonka eri näkökohtiin perehdyn tässä kappaleessa. Tutkimuskysymykseni miltä rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyön näyttäytyy julkisuudessa toi esille sosiaalialan esteet julkisuudessa toimimiselle. Tutkimusaineistoista nousi esiin, että sosiaalialan julkinen vaikuttamistyö ei ole yleinen käytäntö. Aineistoissa esiintyneet ammattilaiset olivat toimineet julkisuudessa, mutta olivat vähemmistö työpaikallaan. (Tiitinen ja Lähteinen 2015; Lähteinen 2018). Julkisuudessa toimimisen vähyys selittyy erilaisilla esteillä. Sosiaalityöntekijöiden julkisuudessa toimimisen esteitä käsiteltiin esimerkiksi Tiitisen (2018) artikkelissa mediavaikuttamisen esteistä. Käsitellen Tiitisen (2018) artikkelin lisäksi myös muiden aineistojen nostamia esteitä.

Tiitisen (2018) ja Staniforth ym. (2021) mukaan sosiaalityöntekijöiden kokema taitamattomuus toimia mediassa oli esteenä julkisuudessa toimimisessa. Näissä artikkeleissa kuin myös aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että sosiaalityön koulutuksessa tulisi olla enemmän viestintäopetusta. Näin sosiaalityöntekijöillä olisi työkaluja ja taitoja toimia julkisuudessa, se myös Staniforthin ym. (2021) mukaan kohentaisi ammatillista itsetuntoa ja edistäisi sosiaalityön julkisuuskuvaa. (mt., 14). Toisaalta Hämäläisen (2015) mukaan viestintä- ja kommunikaatio-osaaminen kuuluu osaksi sosiaalityön ydintä eikä sitä ole tarve opettaa erillisenä lisätynä oppiaineena. (mt., 78.) Mendesin ym. (2015) johtopäätöksissä päädyttiin myös siihen, että sosiaalityön koulutuksen kehittäminen on keskiössä vaikuttamistyön edistämiseksi sosiaalialalla. Tutkimuksessa todettiin, että sosiaalityön koulutukseen tulisi vahvemmin sisältyä käytäntötutkimusta ja poliittisista päätöksistä syntyvien seurausten analysointia sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. (mt., 531.) Toisaalta median ja viestintäkuulttuurin nopean kehittymisen takia, jonkinlainen mediavaikuttamisen koulutus olisi suotavaa kaikille ihmisille.

Valtaosassa aineistoista käsiteltiin sosiaalityön julkisuuskuvaa ja korostettiin sen negatiivisuutta. Staniforthin ym. (2021) tutkimuksessa lähtökohtana oli sosiaalityön

negatiivinen julkisuuskuva. Tutkimuksessa selvitettiin julkisuuskuvaan vaikuttavia tekijöitä, joita oli esimerkiksi sosiaalityön arvostuksen puute sekä median sensaatiomainen ja puolueellinen uutisointi. Arvostuksen puute sosiaalityöntekijöiden mukaan näyttäytyi sosiaalityön resurssien puutteella kuten palkkauksessa ja työntekijöiden riittämättömyydellä. (mt., 6.) Tiitinen (2018) tulee siihen tulokseen, että julkisuuden negatiivinen käsitys sosiaalityöstä on este mediavaikuttamiselle, siis julkisuudessa toimimiselle. (mt., 178.) Tämä aiheuttaa eräänlaisen noidankehän julkisuudessa toimimiselle. Se toisaalta estää toiminnan, joka taas estää maineen parantamisen.

Staniforth ym. (2021) selvittivät tutkimuksessaan myös julkisuuskuvan parantamishdotuksia. Vastaukset jaettiin kahteen pääteemaan; *ammattillisuuden vahvistaminen ja vastuunotto sosiaalityön keskustelusta*. He kiteyttävät, että julkisuuskuvan kohentamiseksi, tulisi sosiaalityöntekijöiden itse toimia enemmän julkisuudessa. Tutkimuksessa esitettiin myös ammattijärjestöjen puhemiehiä, jotka voisivat ottaa asiakseen tuoda sosiaalityön teemoja esille. (mt., 12.) Tätä tapahtuu jo, mutta yleensä vain oman ammatin sisäisissä ammattilehdissä, joita harvoin lukee ammattiryhmän ulkopuoliset henkilöt. Ammattiliitot mainittiin myös Mendesin ym. (2015) tutkimuksessa, jossa todettiin ammattiliittojen olevan keskeisessä asemassa sosiaalialan vaikuttamisessa tehostamalla lobbausta muodostamalla liittoja muiden keskeisten sidosryhmien ja vaikuttajien kanssa. (mt., 531.)

Tutkimuksissa esiin nousee median ja sosiaalityön välinen negatiivinen suhde, sekä sen yksipuolisuus. Tätä tuotiin esille myös monissa aineistoissa (mm. Pohjola, Tiitinen ja Lähteinen 2015). Sosiaalityöntekijät kokivat epäluottamusta mediaa kohtaan (Tiitinen 2018). Tiitinen (2018) toteaa, että mediassa sosiaalityön uutisointi on yksisuuntaista eikä vuorovaikutteista, jolloin median edustajat kirjoittavat uutisia ilman sosiaalialan ammattilaisten kommentteja. (mt., 175.) Staniforth ym. (2021) esittävät, että sosiaalityön uutisointi liittyy usein traagisiin tapauksiin missä median edustajat eivät olleet kiinnostuneita seuraamaan tapausta jälkeenpäin nähdäkseen, miten tapauksen osallisille kävi ja miten asia ratkesi. (mt., 111). Tapausten kommentointi tai seuranta herättää eettisiä kysymyksiä; ensin sosiaalityöntekijöillä on vaitiolovelvollisuus eivätkä siitä syystä voi kommentoida yksittäisiä asiakastapauksia, lisäksi voidaan pohtia myös sitä, onko asiakkaiden tapausten uutisointi lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaista?

Kananojan ym. (2008) sosiaalipolitiikkaa käsittelevässä teoksessa, Kananoja tuo asian toisen puolen esille; toimittajat toivovat sosiaalialan koulutusta ymmärtääkseen sosiaaliturva- ja palvelujärjestelmää paremmin. (mt., 210). Näin median käsittelemät uutiset sosiaalityöstä olisivat asianmukaisia ja rakentavia. Toisaalta ei ole kestävää odottaa, että sosiaalityön julkisuuskuvan edistämisen vastuu olisi toisen alan edustajalla. Julkisuuskuvan muutos tulee tulla ammatin sisältä, näin myös Staniforth ym. (2011) toteavat tutkimuksessaan.

5 POHDINTA

Tarkastelin tässä kirjallisuuskatsauksessa rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyötä. Tutkin aihetta julkisuuden ja sosiaalityön suhteen kautta. Halusin selvittää, minkälaista rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyö on ja miten se näyttäytyy julkisuudessa. Valitsin aiheen omasta mielenkiinnostani sekä myös aiheen tärkeyden takia. Rakenteellinen sosiaalityö on moninainen työmuoto, joka määritellään monilla eri tavoin. (mm. SHL 1301/2014, Pohjola 2011, Sosiaali- ja Terveysministeriö 2021). Aineistoissa rakenteellisen sosiaalityön vaikuttamistyö näyttäytyi sosiaalityöntekijöiden tiedon tuottamisena, joka oli muun muassa kampanjointia ja mediassa vaikuttamista, missä ajettiin asiakkaiden asioita. Asiakkaiden etua ajettiin myös puolustamalla sosiaalipalveluja. Vaikuttamistyö saattoi olla myös tietyn asuinalueen paikallistason toimintaa, mihin sisältyi asukkaiden osallistamista ja palvelujen kehittämistä.

Sosiaalityön vaikuttamisen tutkimuksissa käsiteltiin myös sosiaalialan julkisuuskuvaa ja suhdetta julkisuuteen. Sosiaalityön suhde julkisuuteen on monitahoinen, toisaalta sosiaalityöllä on selkeät linjaukset julkisuudessa toimimiselle, mutta samaan aikaan julkisuudessa toimimisessa on esteitä, joita tulisi poistaa, kuten Tiitisen (2018) tutkimuksessa ilmeni. Sosiaalityöntekijät ovat ottaneet hienovaraisia askelia sosiaalityön esille tuomiseksi mediassa. Helsingin Sanomien (2021) artikkeleissa koskien sosiaalityötä ammattina, tavoitteena on ollut esitellä sosiaalityön ammattia ja muokata sen mainetta. Sosiaalityöntekijät perustelevat julkisuudessa esiintymistä vastaiskuna tragedioiden uutisoinnille. (mm. Vainio 2021 ja Aalto 2021.) Kehitys on hidasta ja tutkimusaineistosta ilmeni, että vaikuttamistyötä tekevät sosiaalityöntekijät ovat vielä marginaalissa. Nähtäväksi jää synnyttääkö tämänkaltaiset ulostulot laajempaa julkista keskustelua sosiaalityöstä ja enemmän juttuja, jotka käsittelevät sosiaalityötä rakentavassa mielessä.

Monissa artikkeleissa todettiin, että sosiaalityön koulutuksessa puuttuu viestintään liittyvä opetus. Sosiaalityön ja median välistä suhdetta tulisi syventää ja tehdä se kaksisuuntaiseksi. Hämäläinen (2015) totesi, että mediaa myös pitäisi käyttää yhä enemmän rakenteellisen sosiaalityön välineenä. (mm. Hämäläinen 2015, 79). Ehkä sitä käytettäisiin jos sosiaalityöntekijät saisivat enemmän koulutusta ja sitä mukaan olisivat itsevarmempia toimimaan rakenteellisen sosiaalityön toimintakentällä.

Sosiaalitoimeen liittyvässä uutisoinnissa sosiaalitoimeen kohdistuu yleensä lähinnä moitteita ja sieltä on etsitty syyllisiä tragedialle. Tilanne on haasteellinen sosiaalityöntekijöille, sillä sosiaalitoimi on julkishallinnollinen ja universaali palvelu, mutta samalla salassapitovelvollisuus estää sosiaalityöntekijöiden kommentoinnin mahdollisuuden tapahtuneesta. Medialla on ikään kuin vapaat kädet ja avoin kenttä kommentoida tapahtumia kun taas sosiaalityö liikkuu yksityisyyden ja julkisuuden välimaastossa, ollen vaitiolovelvollinen asiakkaiden asioista ja tilivelvollinen palvelun järjestäjälle omasta toiminnasta. Sosiaalityön oletettu negatiivinen julkisuuskuva aiheuttaa epäluottamusta sosiaalityötä ja palvelujärjestelmää kohtaan. (Tiitinen ja Lähteinen 2015, 204.)

Sosiaalityön julkista roolia pohtiessa voidaan myös pohtia ammatin tunnustamista ja rekisteröintiä. Useimmissa länsimaissa sosiaalityö on rekisteröity ammatti, mutta esimerkiksi Australiassa se ei ole mikä tuli ilmi Mendesin ym. (2015) artikkelissa. Ammattinimikkeen laillistaminen asettaa ammattilaiselle tiettyjä vaatimuksia toimia yleisten standardien mukaan, hän on myös julkisen valokeilan alla ja odotusten täyttävä.

Rakenteellisen sosiaalityön ja sosiaalityön määritelmät sekoittuvat ja monesti sosiaalityötä kuvaillessa rakenteellinen sosiaalityö sisältyy tähän määritelmään. (Pohjola 2015, 22.). Toisaalta käsitteiden käsi kädessä kulkeminen hitsaa rakenteellisen sosiaalityön sosiaalityön perustehtävään siitä huolimatta että se koetaan sosiaalityön ammattilaisten keskuudessa erityisalueena. Rakenteellinen sosiaalityö on yksi sosiaalityön erikoistumisopintojen suuntauksia, jotka valikoituivat sosiaalityöntekijöille tehdyssä kyselyssä, missä selvitettiin lisäkoulutuksen tarvetta tietyillä sosiaalityön kentillä. (Lähteinen ja Tuohino 2016, 188 ja 190.) Tämä kertoo, että rakenteellinen sosiaalityö koetaan oman ammattiryhmän sisällä tärkeänä, jonka toteuttamiseen tarvitaan kuitenkin lisäkoulutusta siitä huolimatta, että se on kirjattu sosiaalihuoltolakiin (1301/2014) osaksi sosiaalityön tehtäviä.

Kirjallisuuskatsauksen aineiston perusteella oletukseni vahvistui siitä, että rakenteellista sosiaalityötä ei toteuteta sosiaalityössä tarpeeksi resurssien tai taitojen puutteesta. Ongelmaa on pyritty ratkaisemaan jo vuonna 2007, kun Sosiaali- ja Terveysministeriön laatimassa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuosituksissa esitettiin lisää henkilöstöresursseja ehkäisevään ja rakenteelliseen sosiaalityöhön. (Sosiaali- ja Terveysministeriö 2007, 53).

Sosiaalityöntekijöistä on suuri pula ja julkisuuskuva ei anna sosiaalityöstä kovin houkuttelevaa kuvaa ammattia harkitseville. Aiheesta olisi tärkeää tehdä lisää tutkimuksia, jotta rakenteellinen sosiaalityö tulisi enemmän näkyville ja sosiaalityöntekijät rohkenisivat toteuttaa sitä. Lisäksi sosiaalityön julkisuuskuvan muokkaaminen positiivisempaan suuntaan vähentäisi ennakkoluuloja sosiaalityötä kohtaan, houkuttelisi uusia alalle kouluttautuvia ja vähentäisi sosiaalityön asiakkaiden leimautumisen pelkoa.

Kirjallisuuskatsaus avasi silmäni tutkimukselle ja herätti suuremman mielenkiinnon tutkimuksen tekemiselle. Aineistoon ja lähdekirjallisuuteen oli erityisen mielenkiintoista tutustua, mutta ajan rajallisuuden takia se jäi mielestäni liian vähäiseksi. Aineistojen valinta osoittautui haastavaksi ja huomasin työstäessä työtä, että artikkelit käsittelivät eri asioita, joista oli vaikea saada koostettua kokonaisuutta. Kamppailin asian kanssa ja ollessani luopumassa artikkelista, löysin siitä aihetta käsitteleviä teemoja. Tulkitsen tämän osaksi prosessikirjoittamista, joka sopi omaan työskentelyyni hyvin, sillä pystyin keskittymään työhön pienissä paloissa vastasyntyneen lapsen tuodessa vastapainoa kandidaatintutkielman työstämisessä. Haastavinta työssä oli täsmällisen tutkimuskysymyksen esittäminen ja koen, että tätä olisin voinut kehittää edelleen. Odotan tulevia maisterivaiheen opintoja ja Pro Gradun tekemistä, jolloin pääsen jatkamaan tutkimuksen tekemistä vieläkin syvemmin.

6 LÄHTEET

- Aalto, Maija. 2021. "Öisin meitä tarvitaan enemmän." Helsingin Sanomat, julkaistu 9.2.2021. Luettu 15.2.2021. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007782273.html>.
- Aslama Horowitz, Minna. 2012. "Viestintäpolitiikka, monipuolisuus ja osallistumisen käsite." Teoksessa *Julkisuus ja demokratia*, toimittajat Kari Karppinen ja Janne Matikainen, 227-238. Tampere: Vastapaino
- Eskola, Jari ja Juha Suoranta. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino: Tampere.
- Hardy, Cheryl. 2012. "Social Space." Teoksessa *Pierre Bourdieu Key Concepts*. 2. painos, toimittaja Michael Grenfell, 229-249. New York : Routledge.
- Hämäläinen, Juha. 2015. "Tiedontuotanto sosiaalityön rakenteellisena kysymyksenä." Teoksessa *Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014*. 2. painos, toimittajat Anneli Pohjola, Merja Laitinen ja Marjaana Seppänen, 64-86. Kuopio: United press global.
- International Federation of Social Workers. 2021. "Global Definition of social work". Luettu 21.4.2021. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- Jaakkola, Helena. 2013. *Lastensuojelu ja julkisuus- opas lastensuojelun ammattilaisille median kohtaamiseen*. Kuopio: L. Tuovinen Ky.
- Juhila, Kirsi, Hannele Forsberg ja Irene Roivainen. 2002. "Esipuhe." Teoksessa *Marginaalit ja sosiaalityö*, toimittajat Kirsi Juhila, Hannele Forsberg ja Irene Roivainen, 7-8. Jyväskylä: Kopijyvä.
- Juhila, Kirsi. 2009. "Sosiaalityön selontekovelvollisuus". *Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 17 (4), 296–312.
- Kallioinen, Natalie. 2019. "Sosiaalinen media ja sosiaalityöntekijöiden työhyvinvointi : sosiaalisen median tarkastelua työn vaatimusten ja voimavarojen viitekehyksestä." Pro Gradu-tutkimus. Jyväskylän Yliopisto.
- Kananoja, Aulikki, Vuokko Niiranen ja Harri Jokiranta. 2008. "Kunnallinen sosiaalipolitiikka, osallisuutta ja yhteistä vastuuta". Juva: Bookwell.
- Karppinen, Kari ja Janne Matikainen. 2012. "Esipuhe." Teoksessa *Julkisuus ja demokratia*, toimittajat Kari Karppinen ja Janne Matikainen, 7-11. Tampere: Vastapaino
- Kivipelto, Minna ja Paula Saikkonen. 2003. "Tiedon tuotanto ja vaikuttavuustieto sosiaalityössä." *Yhteiskuntapolitiikka* 78 (2013) 3: 313-321. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201310216780>.
- Kysh, Lynn. 2021. "What's in a name?: The difference between a systematic review and a literature review and why it matters." Luettu 27.4.2021 https://guides.libraries.psu.edu/ld.php?content_id=36146097
- Lähteinen, Sanna, ja Noora Tuohino. 2016. "Sosiaalityön erikoisosaamista vahvistamassa – erikoissosiaalityöntekijän koulutus vastaamassa toimintaympäristön muutoksiin." *Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti*, 24(2): 185-193. <https://journal.fi/janus/article/view/58701>
- Mendes, Philip, Samone McCurdy, Kandie Allen-Kelly, Karl Charikar ja Kate Incerti. 2015. "Integrating professional social work identity and social justice advocacy: An analysis of the Australian campaign to restore Medicare rebates for accredited mental health social workers." *Journal of Social Work* 2015, Vol. 15(5) 516–536. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1468017314552050>.
- Mullaly, Bob 2007. "The New Structural Social Work". 3. Painos. Ontario: Oxford University Press.

- Närhi, Kati. 2005. "Sosiaalityöntekijät paikallisen tason vaikuttajina." Teoksessa Sosiaalityö ja vaikuttaminen, toimittajat Mirja Satka, Anneli Pohjola ja Marketta Rajavaara, 57-82. Jyväskylä: Kopijyvä. E-kirja, <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/43280/952-5092-91-7.pdf>.
- Pohjola, Anneli. 2015. "Rakenteellisen sosiaalityön paikannuksia." Teoksessa Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014, toimittajat Anneli Pohjola, Merja Laitinen ja Marjaana Seppänen, 16-35. 2. Painos. Kuopio: United press global.
- Pohjola, Anneli, Merja Laitinen ja Marjaana Seppänen. 2015. "Rakenteellinen sosiaalityö aikakauden haasteena." Teoksessa Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014, toimittajat Anneli Pohjola, Merja Laitinen ja Marjaana Seppänen, 9-15. 2. Painos. Kuopio: United press global.
- Pohjola, Anneli. 2011. "Rakenteellisen sosiaalityön aika." Teoksessa Sosiaalisesti kestävä kehitys toimittajat Anneli Pohjola ja Riitta Särkelä, 207-224. Helsinki:Fram.
- Pyykkö, Marjaana 2020. "Sosiaalityöntekijöiden mediavaikuttaminen Twitterissä : case #1000nimeä." Pro Gradu-tutkimus. Helsingin yliopisto.
- Salminen, Ari. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan Yliopisto.
- Satka, Mirja, Anneli Pohjola ja Marketta Rajavaara. 2003. "Vaikuttamisen vaihtelevat tulkinnat." Teoksessa Sosiaalityö ja vaikuttaminen, Toimittajat Mirja Satka, Anneli Pohjola ja Marketta Rajavaara, 7-30. Jyväskylä: Kopijyvä Oy. E-kirja, <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/43280/952-5092-91-7.pdf>.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L2>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2021. "Rakenteellinen sosiaalityö" Viitattu 7.6.2021. <https://stm.fi/rakenteellinen-sosiaalityo>.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. "Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakenneuudistus.", Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:14, toimittajat Pirjo Sarvimäki ja Aki Siltaniemi. Viitattu 13.4.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/73389/URN%3aNBN%3afi-fe201504223872.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Staniforth, Barbara, Slade S Dellow ja Catherine Scheffer. 2021. "What creates the public's impression of social work and how can we improve it?" Qualitative Social Work 0(0) 1–18. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1473325021992104>
- Tiitinen, Laura ja Sanna Lähtinen. 2015. "Julkisen viestinnän keinoilla toteutetun rakenteellisen sosiaalityön tavoitteet." Teoksessa Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014, toimittajat Anneli Pohjola, Merja Laitinen ja Marjaana Seppänen. 2. Painos. Kuopio: United press global. 191-212.
- Tiitinen, Laura 2018. "Sosiaalialan mediavaikuttaminen hiljaisuuden kulttuurin murtajana?" Yhteiskuntapolitiikka 83 (2018):2, 171-181. <https://www.julkari.fi/handle/10024/136256>
- Vainio, Annina. 2021. Lastensuojelua somessa. Helsingin Sanomat; Elämä. 13.2.2021. <https://www.hs.fi/elama/art-2000007800277.html>

